

Høringsinnspill til regjeringens arbeid med å øke FoU i næringslivet

Scale Aquaculture Group (ScaleAQ) viser til departementenes publisering om regjeringens arbeid med å utarbeide en strategi for økt FoU i næringslivet, hvor hovedmålene er utvikling av et mer kunnskapsbasert næringsliv og at næringslivets FoU-investeringer skal nærme seg 2 prosent av BNP innen 2030. Med bakgrunn i dette, og regjeringens ønske om innspill fra næringslivet, har ScaleAQ utarbeidet følgende høringssvar.

ScaleAQ er en internasjonal teknologileverandør for havbruk med hovedkontor i Trondheim. Vi leverer innovasjon, teknologi og utstyr til oppdrettskunder i alle lakseproduserende regioner globalt og langs hele norskekysten. Med våre 900 ansatte over hele verden, og gjennom eksport av kompetanse, teknologi og gjennomtestet infrastruktur til den internasjonale oppdrettsnæringen, er vi en premissgiver for utvikling i den internasjonale havbrukssektoren. ScaleAQ investerer årlig i innovasjon, utvikling og produktforbedring med mål om mer bærekraftige og effektive løsninger for produksjon av sunn sjømat. FoU-prosjektene er både internt i konsernet, mellom selskap og divisjoner, i samarbeid med leverandører og kunder, og som en del av ulike klyngearbeid eller bransjeorganisasjoner.

Med bakgrunn i dette, og regjeringens ønske om innspill fra næringslivet, har ScaleAQ utarbeidet et høringssvar som belyser følgende forbedringstiltak:

- Et proaktivt virkemiddelapparat med en felles inngang - «One stop shop»
- Høyere støttegrad og styrke offentlig finansiering av kommersialisering og forretningsutvikling
- Sterkere krav til aktivitetsnivå og prosesser i industriklynger
- FoU som understøtter bærekraftsmål og smidige reguleringsmiljø

Et proaktivt virkemiddelapparat med en felles inngang - «One stop shop»

ScaleAQ ønsker å påpeke at en sentral utfordring i dag er å få innsikt i og oversikt over Norges mangfoldige støtteordninger og dens krav, identifisering av og tilgang på FoU-kompetanse, forståelse av støttegrad og regelverk. For å øke strategisk bruk av FoU, er det viktig for næringslivet å ha kompetanse om tilgjengelige virkemidler og støtteordninger fra offentlige og private aktører. I dag er dette en utfordring, da det finnes mange forskjellige støtteordninger og det er uklart hvilke som passer best til ulike typer prosjekter. Å utnytte disse virkemidlene effektivt kan styrke virksomhetens forskningsaktiviteter og bidra til å redusere risiko og kostnader knyttet til FoU.

Dette mener vi kan være løst bedre ved at det ikke nødvendigvis er næringslivet som må identifisere korrekt program i jungelen av virkemidler, men heller at virkemidlene kan vurdere hvilke innovasjoner som er aktuell for støtte. En mulig løsning kan være en felles portal, en «one-stop shop», som synliggjør finansieringsordningene. Dette kan bidra til flere søknader om FoU-støtte. Portalen kan gjerne også ha veiledere med kjennskap til de ulike programmene på tvers av dagens etater (Innovasjon Norge, NFR, etc.). Portalen og mentorene vil kunne hjelpe næringslivet til å finne rett program til aktuelt prosjekt fremfor at man må lete etter relevant program og tilpasse prosjektene sine til disse.

Høyere støttegrad og styrke offentlig finansiering av kommersialisering og forretningsutvikling

Dette punktet handler om å spre risiko og øke avkastning på offentlige midler. Flere bedrifter og forskningsmiljøer jobber ofte uavhengig og parallelt med noenlunde samme problemstilling. ScaleAQ opplever at offentlige støtteordninger i mange sammenhenger tillater at flere aktører får innvilget støtte til omtrent samme type forskning og teknologiutvikling, og vi poengterer at vi er utelukkende positive til dette. Det er fornuftig bruk av offentlige midler å spre økonomisk risiko over flere uavhengige aktører.

ScaleAQ er av den oppfatning at Norge må kraftig styrke offentlig finansiering av kommersialisering og forretningsutvikling. Som Innovasjon Norge formulerer det: "Stegvis utvikling og god balanse mellom teknologi og forretning, skaper optimale forutsetninger for å lykkes". Selv om Norge har sterke teknologimiljøer, scorer vi lavt på eksport og kommersialisering sammenlignet med våre skandinaviske naboland. For at næringslivet skal investere i FoU, opplever ScaleAQ at dette blir lettere når offentlige midler gjøres tilgjengelig som risikoavlastning. Norge har gode ordninger for å avlaste risikable investeringer i dag, inkludert: 1) skatteinsentiver som SkatteFunn, 2) offentlige midler fra Innovasjon

Norge, Norges Forskningsråd, regionale forskningsfond, Siva, Handelens Miljøfond, m.fl., og 3) større målrettede finansieringsordninger som Grønn plattform. Grønn plattform mener vi er en suksess, som er godt egnet for samarbeid på tvers av næringsliv og FoU. Tett og tverrfaglig samarbeid gjennom hele verdikjeden fra forskning og kunnskapsproduksjon til testing og industrialisering gir grønn verdiskaping og nødvendig omstilling av næringer. Vi anbefaler at denne ordningen videreføres. Å være først ute er kostbart. Pilotprosjekt innen vår bransje, som for eksempel fartøy, flåte og undervannsteknologi, innebærer relativt store investeringer, lengre prosjektperioder og usikre resultater, og vi mener derfor at det er svært viktig at det finnes offentlige virkemidler som avlastet denne typen investeringer for at norsk næringsliv skal settes i posisjon til å være konkurransedyktig i et globalt perspektiv.

ScaleAQ ønsker å rette noe fokus på støttegrad. Selv om én bedrift er stor, eller defineres som dette på grunn av tilhørighet til et konsern, har man ikke nødvendigvis ressurser fra konsern eller eiere til investering i FoU. Investering i FoU er høyrisiko, men oppleves som enda mer høyrisiko av bedrifter som ikke har høy lønnsomhet, og vil ikke bli prioritert dersom bedriften har andre viktige prioriteringer. En høyere støttegrad vil kunne utløse vilje til økt FoU-investeringer.

Et siste moment innen tilskuddsordningene er bruken av tidsfrister. Datostyrte runder for tildeling av midler passer ikke alltid med investeringsbeslutninger eller andre prosesser i selskapet. Likevel mener ScaleAQ at mest mulig finansiering skal gjøres tilgjengelig via ordinære ordninger med gitte tidsfrister for å sikre god kvalitet på prosjektene og likeverdig behandling.

Sterkere krav til aktivitetsnivå og prosesser i industriklynger

Industriklynger er viktige, og forskning viser at industri- og kompetanseklynger får nasjonal effekt og bidrar sterkt til å gjøre et land attraktivt for nasjonale og internasjonale investeringer, både innen FoU og kommersielt. Norske klynger er verdensledende innen bransjer som olje og gass, maritim teknologi og havbruksteknologi. Sett fra havbruksklyngenes ståsted, oppfatter ScaleAQ at disse i stor grad utøver et koordineringsansvar. Klyngene er en møtearena og bidrar til samkjøring og felles mål, budskap og prosjekter for næringslivet, som kan bringe med seg FoU-investeringer. Likevel blir prosjektene og relasjonene ofte basert på personlige relasjoner. Det kan derfor gjerne stilles krav til aktivitetsnivå og prosesser/involvering i klyngene. Det er vanskelig å måle effekten av klyngenes egne initiativer, opp mot at bedriftene uansett har en relasjon og ville møtt hverandre.

Et annet element er opplevelsen av åpenhet og konkurransesensitivitet i klyngene. Norge har en sterk tillits- og åpenhetskultur, som vi mener er et internasjonalt konkurransefortrinn. Klyngene må jobbe for at næringslivet skal bli konkurransefremmende fremfor konkurransehemmende. Det innebærer at flere bedrifter får tilgang til samme ordninger og arenaer, og at det er rettferdige og åpne prosesser rundt igangsettelse av initiativer og prosjekter. Det hender innimellom at bedrifter innad i klynger finner sammen i sub-optimale konstellasjoner fordi én av aktørene ønsker å holde konkurrenten sin utenfor, eller at konkurrerende bedrifter i samme prosjekt tier fremfor å samarbeide. Her har klyngene et viktig ansvar for å fremme åpenhet og smidig utførelse av prosjekter hvor også konkurrenter kan dele det de er komfortable med, og samtidig ivareta sine interesser.

Det bør påpekes at bedriftene i industriklynger ofte jobber innad i samme industri. Noen ganger er det svært nyttig å kunne samarbeide med bedrifter fra andre bransjer. Kompetanse- og teknologi-overføring mellom ulike industrier kan være en katalysator for investeringer i FoU. Møtearenaer for slik kompetanseoverføring er sjelden formalisert i dag, da det i liten grad finnes tverrfaglige, eller tverrindustrielle, klynger.

FoU som understøtter bærekraftsmål og smidige reguleringsmiljø

ScaleAQs oppfatning er at selskaper som lykkes med forskning, utvikling og innovasjon er selskaper som investerer i FoU og etablerer dedikerte ressurser til dette i organisasjonen. Ressursene er dedikerte enten på heltid eller deltid, og har kunnskap om søknadsprosessen. De er også i stand til å drifte innovasjonsprosjektene. Virksomheter trenger kompetanse knyttet til prosjektledelse av FoU-aktiviteter. Dette inkluderer å etablere effektive prosesser for å identifisere potensielle forskningsområder, prioritere prosjekter, håndtere ressurser og måle resultater. Slik kompetanse bidrar til å sikre at forskningsinnsatsen blir strategisk rettet mot virksomhetens mål og prioriteringer.

ScaleAQ mener at FoU-miljøene bør etterstrebe å få bedre kunnskap om næringslivets behov, utfordringer og muligheter. Det er viktig å forstå virksomhetenes kontekst, forretningsmodeller, og

hvilke problemstillinger og innovasjonsbehov de står overfor. En annen utfordring er å få formidlet forskningsresultater ut til næringslivet slik at vi kan få nytte av denne. Vi stiller oss disponibel for at FoU-miljøene kan invitere seg inn til oss.

Ledende innovasjonsøkonomier har ofte innført smidige og tilpasningsdyktige reguleringsrammer som kan tilpasses den raske teknologiske utviklingen. Reguleringene tilpasses også bransjespesifikke utfordringer. Innenfor havbruk er det nasjonal og global konsensus om at produksjon av sjømat, med tilhørende teknologiske løsninger, må økes for å mette en voksende befolkning. Likevel mangler vi robuste, gjennomtenkte og smidige reguleringer som fremmer den innovasjonen som trengs for å skape disse teknologiene. Norge sitter i verdenseliten når det gjelder kompetansen som skal til, men dersom vi ikke har incentiver til vekst, dog på en bærekraftig måte med bruk av ny teknologi, risikerer vi at aktører i andre land kommer opp med disse løsningene raskere. ScaleAQ påpeker også at slike reguleringer i størst mulig grad må være utviklende over tid, uten å være tungrodd eller langsomt mht. utprøving. Eksempler er de regulatoriske prosessene og fremdriften rundt offshore oppdrett, endring av konsesjonsregimer, ordningen for utviklingstillatelser, samt konsesjoner for miljøteknologi som det nå jobbes med i Havbruksutvalget. Innovasjonsprosjekter med offentlig støtte er passende arena som regulatorisk sandkasse. Et proaktivt virkemiddelapparat er en viktig driver for FoU i næringslivet. Men den viktigste forutsetningen for FoU er lønnsomme virksomheter som har ressurser og investeringskapital. Dette fordrer konkurransedyktige rammevilkår, et samlet skattetrykk som ikke knebler investeringsmuligheter, og en utøvende politikk som tilbyr stabile rammebetingelser. Store skatteendringer med tilbakevirkende kraft har ført til reduserte investeringer i vekst og innovasjon i en av Norges viktigste og mest fremtidsrettede næringer.

Innen reguleringer må det også påpekes at internasjonale forpliktelser snart vil gi reguleringer på miljøbelastning, plast/mikroplast, utslipp til sjø (organisk), utvidet produsentansvarsordning for fiskeri- og havbruksutstyr, med mer. Norge må investere i FoU for å imøtekomme kravene til disse reguleringene. ScaleAQ etterlyser en noe mer strategisk satsning på dette, hvilke konsekvenser dette gir, og hva som må til for å imøtekomme kravene, samt også offentlige midler til finansiering av FoU for å skape de nye løsningene.

For og på vegne av ScaleAQ Group,

Hanne Digre

Mariell Ulla Toven

Chief Sustainability Officer
Researcher II, NTNU

Chief Business Development Officer